

شناسایی روستاهای هدف گردشگری در شهرستان زرین دشت با استفاده از FAHP

محسن شایان* - دانشجوی دکتری برنامه ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
جواد بذرافشان - دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
ابراهیم رضایی - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۰۸

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۸/۳۰

چکیده

امروزه در بسیاری از کشورهای جهان، گردشگری به عنوان رویکردی برای توسعه مناطق روستایی به شمار می‌آید. هدف این پژوهش بررسی و شناسایی نقاط مستعد گردشگری روستایی است. تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش انجام کار، توصیفی - تحلیلی است. در راستای تعیین مناطق نمونه گردشگری برتر، پس از تبیین مبانی نظری و تعریف معیارهای اصلی و مؤثر در انتخاب و توسعه فعالیت‌های گردشگری، آمار و اطلاعات مورد نیاز از طریق پیمایش جمع‌آوری شده است. به منظور گردآوری اطلاعات در این تحقیق، از تکنیک‌های مشاهده و تکمیل پرسشنامه از ۳۰ نفر از متخصصان در زمینه گردشگری و اکوتوریسم در شهرستان زرین دشت استفاده شده است. جامعه آماری، روستاهای شهرستان زرین دشت و روستاهای هدف، روستاهایی شهرستان زرین دشت هستند. به منظور رتبه بندی روستاها از مدل FAHP و برای ترسیم نقشه از GIS استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در معیار جاذبه‌های گردشگری روستای مزایجان، در معیار اقلیم گردشگری روستای حاجی طاهره، در معیار تسهیلات و خدمات روستای دره شور، در معیار زیرساخت‌ها روستای حاجی طاهره، در معیار زیست‌محیطی روستای بن دشت بیشترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که از مجموع تمام معیارها، روستای حاجی طاهره بیشترین وزن و روستای شاه علمدار کمترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند.

واژه‌گان کلیدی: گردشگری روستایی، توسعه روستایی، تصمیم‌گیری چندمعیاره FAHP، شهرستان زرین دشت.

مقدمه

گردشگری یکی از کارآمدترین رویکردهای محرک رشد اقتصادی برای کشورهایی است که به دلیل تک محصولی بودن یا محدود بودن منابع انرژی، دارای اقتصادی بی‌تحرک و آسیب‌پذیر هستند (عبدالهی و عباسی، ۱۳۹۵: ۴۸). توسعه گردشگری به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته، عامل موثری در مقابله با فقر است و موجب افزایش درآمد قشرهای مختلف، کاهش بیکاری، رونق اقتصادی و در نتیجه، بهبود کیفیت زندگی مردم و افزایش رفاه اجتماعی می‌شود (قنبری و همکاران، ۱۳۹۵: ۷۶). گردشگری اشکال مختلفی دارد که اکنون شکل نوین و خاصی از آن تحت عنوان گردشگری روستایی با هدف توسعه پایدار مناطق روستایی و به عنوان ابزاری جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی و یکی از مهمترین مشاغل مدرن در مناطق روستایی ارتقا یافته است (نعمت الهی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۱۸). گردشگری روستایی در دهه‌های اخیر از رشد فزاینده‌ای برخوردار بوده است. از این رو اندیشمندان آن را به عنوان یکی از راهکارهای بسیار مهم در تجدید حیات مناطق روستایی معرفی کرده‌اند (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۹۸). گردشگری روستایی در روستاهایی موفقیت و پیشرفت حاصل می‌کند که جامعه میزبان فرهنگها، روابط و سنت‌های خود را حفظ نماید و کاربری اراضی کشاورزی همچنان به لحاظ کمیت و کیفیت به قوت خود باقی باشد، در عین حال می‌بینیم که گردشگری در هر جامعه‌ای که اتفاق افتاده اغلب بدون توجه به مسائل فوق به منافع اقتصادی و جلب رضایت گردشگران پرداخته است (Dewi et al, 2014: 58). در واقع گردشگری روستایی نیز به آن اضافه می‌گردد نه اینکه منجر به حذف آنها شود (Dewi et al, 2014: 58). روستاهای گردشگرپذیر مقاصد هستند که ویژگی‌های متمایزی را به نمایش می‌گذارند. فضاهای گسترده با سطوح توسعه پایین، محیط کشاورزی طبیعی و فرهنگها و آداب خاص، همه و همه پتانسیل‌هایی است که سبب جذب گردشگر می‌شود (Devi et al, 2014: 203-205). در جهان پرتلاطم کنونی، روستاها به کانون تردد انسانهایی بدل شده‌اند که برای فرار از زندگی پرهیاهوی شهری و زندگی ماشینی، به روستاها سفر می‌کنند. امروزه، با توجه به دامنه تقاضا و نیازهای محیط روستایی، گردشگری روستایی رو به توسعه گذاشته است و روزه بر اهمیت و جاذبه خاص آن افزوده می‌شود (شمس و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۵۹). روستاهای شهرستان زرین دشت از گذشته‌های بسیار دور به کشاورزی و دامپروری مشغول بوده‌اند ولی متأسفانه اخیراً به دلایل خشکسالی‌های متوالی و طولانی اکثر روستاها دچار خسارتهای فراوانی شده‌اند. یکی از مواردی که می‌تواند به مردم روستایی در مواقع خشکسالی کمک فراوانی بکند رونق گردشگری در مناطق روستایی است. روستاهای شهرستان زرین دشت در زمینه گردشگری قابلیت مناسبی در جذب گردشگر دارند. و جود آثار تاریخی زیاد در روستاهای این شهرستان همچون قلعه بزرگ روستای مزایجان و قدیمی ترین آب انبارهای ایران در این روستا، وجود طبیعت زیبا در روستاهای بن دشت و چاه سبزه، اماکن مذهبی در روستاهای حاجی طاهره و شاه علمدار، تنها گوشه‌هایی از جاذبه‌های گردشگری این شهرستان است. این پژوهش در پاسخگویی به این سوال می‌باشد که آیا تمام روستاهای این شهرستان از نظر گردشگری در شرایط یکسانی قرار دارند؟ و آیا تنها داشتن جاذبه‌های گردشگری می‌تواند یک روستا را به عنوان روستای نمونه گردشگری تبدیل کند؟ کدام روستاها به عنوان روستاهای هدف گردشگری معرفی می‌گردد؟

مبانی نظری

گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت تفریحی اجتماعی، در نیمه دوم قرن هجدهم در انگلستان و اروپا شکل گرفت. پیش از آن هم مناطق روستایی برای فعالیت‌های تفریحی مورد استفاده قرار می‌گرفتند، اما شرکت در این فعالیت‌های تفریحی محدود به اقشار برتر جامعه بود. در قرن نوزدهم و بیستم به دلیل توسعه حمل و نقل و سهولت جابجایی، راه‌یابی

به روستاها آسان شد. رشد سریع تقاضا برای گردشگری روستایی از سال ۱۹۴۵ آغاز شد. در این زمان گردشگری روستایی شاهد رشد چشمگیر و گردشگری نیز شاهد رشد جمعیت بود و افزایش تقاضا برای گردشگری روستایی تا اندازه‌ای منجر به توسعه گردشگری شد (صنوبری، ۱۳۹۴: ۱۰). گردشگری روستایی شامل هر نوع فعالیت تفریحی و گذران اوقات فراغت است با دریافت خدماتی از قبیل غذا، محل اقامت و محصولات محلی از ساکنان محلی در مکانی که از نظر قوانین و مقررات جای کشور یا از نظر ماهیت اقتصادی و فرهنگی روستا محسوب می‌شود (آقاخانی تکانلو، ۱۳۹۴: ۲۹). گردشگری روستایی، منبع با ارزش اشتغال زایی و ایجاد درآمد است که می‌تواند وسیله مهمی برای توسعه اجتماعی، اقتصادی جوامع روستایی باشد (عنابستانی، ۱۳۹۶: ۲۰). گردشگری روستایی فعالیتی چند بعدی است که در محیطی خارج از شهر صورت می‌گیرد و به گردشگران ماهیت زندگی روستاییان را نشان می‌دهد. گردشگری روستایی تمامی فعالیت‌های مزرعه‌ای و غیر مزرعه‌ای است که در جوامع و نواحی روستایی صورت می‌گیرد. علاوه بر آن می‌تواند شامل زمینه‌های مختلفی همچون بازدید از سکونتگاه‌ها، رویدادها، فستیوال‌ها، ورزش‌ها و تفریحات مختلف روستایی را شامل شود (جوهری، ۱۳۹۴: ۲۵). گردشگری روستایی مدت زمانی طولانی است که به منزله ابزار بالقوه توسعه اجتماعی - اقتصادی و تجدید حیات مناطق روستایی در نظر گرفته می‌شود، به ویژه روستاهایی که تحت تاثیر کاهش فعالیت‌های کشاورزی به شیوه سنتی قرار گرفته‌اند، بیشتر مورد هدف گردشگری بوده‌اند (نعیمی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰).

گردشگری روستایی به کلیه فعالیت‌ها و خدماتی گفته می‌شود که بوسیله‌ی کشاورزان، مردم و دولت‌ها برای تفریح، استراحت و جذب گردشگران و نیز فعالیت‌هایی را که گردشگران در نواحی روستایی انجام می‌گیرد. این نوع گردشگری تنها شامل گردشگری کشاورزی نمی‌شود، بلکه همه‌ی فعالیت‌هایی را که گردشگران در مناطق روستایی انجام می‌دهند را در بر می‌گیرد. از این رو می‌توان گفت که گردشگری روستایی، با انگیزه‌های متفاوتی از قبیل بی‌ظن بودن اکولوژیکی، دستیابی به فرصت‌های ماجراجویی ویژه، دیدن جذابیت‌های فرهنگی یا کیفیت فضا و محیط روستایی روی می‌دهد (نعمت‌الهی، ۱۳۹۴: ۱۴). گردشگری به عنوان فرآیندی در توسعه روستایی، در نظر گرفته می‌شود که می‌تواند در قالب سیاست‌های توسعه منطقه‌ای و محلی، امکان توزیع عادلانه خدمات و تسهیلات عمومی در مناطق روستایی را ایجاد کند که بهبود کیفیت زندگی، کاهش مهاجرت‌های روستایی و برخورداری روستاییان از معیشت پایدار را به همراه دارد. بر این اساس در رویکردهای جدید توسعه‌ی توریسم روستایی، می‌تواند در چگونگی نوع و میزان مداخله در مناطق روستایی تاثیر گذار باشد و اثرات مثبت و تبعات منفی را در نواحی روستایی، به همراه داشته باشد (کمری، ۱۳۹۵: ۱۵). در کشورهایی که توسعه مناطق متوازن نیست و مناطق روستایی از توسعه کمتری نسبت به دیگر مناطق برخوردار می‌باشند، گردشگری روستایی می‌تواند به عنوان یک درآمد برای آن مناطق در نظر گرفته شود. در واقع گردشگری روستایی ابزاری برای توسعه مناطق عقب افتاده و دارای توسعه کمتر می‌باشد (یوسفی نژاد، ۱۳۹۵: ۹). گسترش گردشگری به عنوان راهبردی جدید در زمینه توسعه روستایی می‌تواند نقش مهمی در متنوع سازی اقتصاد و پایداری معیشت جوامع روستایی ایفا کند و زمینه‌ساز ایجاد فرصت‌های جدیدی در نواحی روستایی گردد از جمله: ایجاد درآمد، افزایش اشتغال و رشد پایدار، تأمین هزینه‌های ایجاد زیرساخت‌ها اقتصادی و اجتماعی، تحرک بخشیدن به سایر بخش‌های اقتصاد روستا، امنیت و آسایش ساکنین محلی، حفاظت از منابع طبیعی و میراث فرهنگی روستا. بنابراین گسترش گردشگری با متنوع سازی اقتصادی، توانایی انکارناپذیری جهت تأثیرگذاری بر معیشت پایدار روستاییان و حل مسئله فقر روستایی را دارد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۹۲). موساسا (۲۰۱۴) معتقد است، شکل‌های متفاوت گردشگری که در مناطق روستایی شکل می‌گیرد صرفاً خاص این مناطق نیستند و می‌تواند ماهیت شهری داشته باشد همچنین اشکال مختلف گردشگری روستایی در مناطق مختلف توسعه یافته است که، ارتباط دادن این ویژگی‌ها مشکل است. گروهی از صاحب نظران گردشگری روستایی را شامل انواع گردشگری با برخورداری از تسهیلات و خدمات رفاهی در نواحی روستایی، که در پی ایجاد منافع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی برای جامعه روستایی می‌باشد تعریف کرده‌اند و عده‌ای آن را راهی جهت

رهایی از زندگی کسالت بار شهری و بهره گیری از مواهب طبیعی و برخورداری از جاذبه های طبیعی می دانند. چنانچه لان (۱۹۹۴) در مقاله‌ای تحت عنوان "گردشگری روستایی چیست؟" اذعان می‌کند گردشگری روستایی به عنوان یک مفهوم متنوع و تا حدود زیادی یک پدیده داخلی با طبیعتی متفاوت در سراسر کشورها و قاره ها است، لان تاکید می‌کند؛ گردشگری روستایی واقعی در مناطق روستایی اتفاق می‌افتد (باقریان، ۱۳۹۵: ۱۸).

انواع مختلفی از اثرات گردشگری روستایی وجود دارد که به طور کلی می‌توان آن‌ها را به اثرات و پیامدهای اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی - فرهنگی تقسیم نمود که بسته به شرایط جامعه می‌تواند مثبت یا منفی باشد (اکبریان رونیزی، ۱۳۹۲: ۷۷). به عقیده صاحب نظران، امروزه صنعت گردشگری از بعد اقتصادی نه تنها در میان دولت‌ها رقابت سختی را آغاز کرده است، بلکه این رقابت در سطوح ناحیه ای و محلی به وضوح قابل مشاهده است. این صنعت با مکانیسم خاص و پیچیده اش قادر است اقتصاد را در سطوح بین المللی، ملی، ناحیه ای و محلی تحت تاثیر خود قرار داده و آن را متحول کند (حیدری چپانه، ۱۳۸۹: ۷۷). از این منظر گردشگری می‌تواند اثرات اقتصادی مهمی را برای نواحی روستایی در بر داشته باشد، به طوری که گردشگری روستایی به عنوان یک بخش تاثیر گذار در تنوع بخشی به منابع اقتصادی خانوارهای روستایی شناخته می‌شود (Cawaley et al, 2015: 317). بیشتر برنامه ریزان دریافته اند که اگر مقوله گردشگری به نحو شایسته و مناسبی برنامه ریزی شود، این پدیده می‌تواند زمینه های تعامل فرهنگی و اجتماعی و در نتیجه تعالی آن را پدید آورد. از این جهت است که امروزه در بیشتر مطالعات و برنامه ریزی های جامع صنعت گردشگری، سنجش و ارزیابی تاثیرات اجتماعی - فرهنگی گردشگری بر جوامع میزبان، مقوله ای جا افتاده است و ضرورتی انکار ناپذیر دارد (ملکی، ۱۳۹۳: ۳۱). از این رو در بعد اجتماعی نیز اعتقاد بر این است که ورود گردشگران به مناطق روستایی باعث ارتباطات مردم بومی با این افراد و تاثیراتی قابل ملاحظه در رشد و ارتقای فرهنگی و اجتماعی، بالا رفتن سطح سواد و افزایش سطح مشارکت آنان می‌شود (سامانیان و بلالی، ۱۳۹۲: ۱۶۳). بدیهی است که بستر هر نوع توسعه و برنامه ریزی، محیط های طبیعی محسوب می‌شود. از این رو میان صنعت گردشگری و محیط زیست ارتباط و وابستگی خاصی وجود دارد. محیط های طبیعی جاذبه های فراوانی برای گردشگری فراهم می‌کنند و توسعه گردشگری می‌تواند تاثیرات مثبت و منفی عمده ای در محیط طبیعی ایجاد کند (حیدری چپانه، ۱۳۸۹: ۹۱). در رابطه با تبعات زیست محیطی گردشگری روستایی نیز باید گفت که در بسیاری از مناطق جهان، جاذبه ها و زیبایی های طبیعی و زیست محیطی، علت اولیه و انگیزه اصلی گردشگران است و این جاذبه ها بیشترین نقش را در جذب گردشگران و توسعه گردشگری داشته است (ملکی، ۱۳۹۳: ۳۳).

پیشینه پژوهش

در زمینه گردشگری روستایی مطالعات داخلی و خارجی متفاوتی انجام گرفته است. بستانی و جوانی (۱۳۹۵) به ارزیابی پتانسیل های گردشگری بخش رستاق با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی پرداخته اند و به این نتیجه رسیده اند که مناطق گردشگری روستاهای رستاق و لایزنگان، مناسبترین گزینه ها برای انتخاب به عنوان مناطق نمونه گردشگری و سرمایه گذاری بیشتر جهت توسعه می‌باشند. حسام و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی گردشگری در مناطق روستایی بخش لاریجان شهرستان آمل پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که شاخص های دسترسی به زیرساخت های فیزیکی، فضای اجتماعی و میزان اعتماد به نفس، مطلوبیت بالایی در روستاهای مورد مطالعه دارند، اما شاخص های دسترسی به آموزش، مشاوره و تجربیات، مهارت و دانش، دسترسی به سرمایه، نوآوری و خلاقیت، آینده نگری، تولید، فروش و بازاریابی تولیدات، در وضعیت مناسبی نیستند. جعفری و حاتمی شاه خالی (۱۳۹۵) به بررسی نقش گردشگری در تحولات کالبدی - کارکردی سکونتگاه های روستایی شهرستان لاهیجان پرداخته اند و به این نتیجه رسیده اند که از میان روستاهای مورد مطالعه، روستای شیخانیر با وزن ۰/۲۶ بیشترین و روستای سرچشمه با وزن ۰/۰۴

کمترین میزان تحولات کالبدی و کارکردی را داشته است. نعمت الهی و همکاران (۱۳۹۵) به اولویت بندی روستاهای هدف گردشگری در استان مازندران پرداخته اند و به این نتیجه رسیده اند که روستاهای غرب استان مازندران با وزن ۰/۳۶ حائز بیشترین اولویت جهت گردشگری بوده و روستاهای مرکز و شرق استان به ترتیب با وزنهای ۰/۳۳ و ۰/۳۱ در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرند. بنابراین تجهیز جاذبه‌های گردشگری به سطوحی از خدمات بهداشتی و درمانی و ارایه تسهیلات و امکانات مالی و تخصصی جهت تجهیز و ساماندهی اقامتگاه‌های موجود پیشنهاد می‌گردد.

قربانی و همکاران (۲۰۱۴) در بررسی اثرات منفی توسعه گردشگری در روستای کندوان به این نتیجه رسیدند که اثرات منفی توسعه گردشگری درشش عامل ترکیبی تغییرات منفی در آداب و رسوم سنتی روستا، فعالیت اقتصادی، فصلی شدن درآمد و افزایش قیمت کالا، در شرایط اکولوژیکی، از بین رفتن ابنیه و آثار تاریخی و افزایش آلودگی‌های زیست محیطی قرار گرفته‌اند. آمار (۲۰۱۳) آسیب‌شناسی توسعه گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی استان گیلان را بررسی کرده است. وی بیان داشته که ناحیه مطالعاتی طی دهه اخیر شاهد شدیدترین تغییرات فضایی - کالبدی بوده است. نتایج تحقیق وی حاکی از این مطلب است، علیرغم کاهش ۳۱ درصدی جمعیت روستا، درخواست جهت ساخت و ساز ۲۵ درصد افزایش داشته است. احمدی شاپورآبادی و رضوانی (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای در استان قم اظهار می‌کنند که گردشگری می‌تواند به عنوان زمینه‌ای بسیار مناسب جهت توسعه روستایی محسوب شده و در مناطق روستایی باعث ایجاد و احیای فعالیتهای اقتصادی، کسب درآمد بیشتر و همچنین، پایداری محیط زیست و پایداری اقتصادی در منطقه شود. اوکچ (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای با هدف گردشگری روستایی چاره‌ای برای توسعه پایدار به این نتیجه دست یافت که ریشه اصلی مشکلات اقتصادی و زیست محیطی را می‌توان در بحران‌های در حال ظهور از مصرف ناپایدار و چشم‌اندازهای جدیدی از توسعه پایدار با تمرکز همه جانبه معنوی، اخلاقی، روانی و جسمی توسعه انسانی به جای تسلط مصرف‌گرایی که نیاز زمانه است پیش بینی کرد. آکا (۲۰۱۰) در پژوهشی با هدف ارزیابی گردشگری روستایی در ترکیه به این نتیجه دست یافت که کشور ترکیه در زمینه گردشگری روستایی دارای قابلیت‌های زیادی است ولی انگیزه و سرمایه‌گذاری برای آن کافی نبوده است.

روش پژوهش

تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش انجام کار، توصیفی - تحلیلی است. در راستای تعیین مناطق نمونه گردشگری برتر، پس از تبیین مبانی نظری و تعریف معیارهای اصلی و مؤثر در انتخاب و توسعه فعالیتهای گردشگری، آمار و اطلاعات مورد نیاز از طریق بررسی‌های پیمایش جمع‌آوری شده است. به منظور گردآوری اطلاعات در این تحقیق، از تکنیک‌های مشاهده و تکمیل پرسشنامه از ۳۰ نفر از متخصصان در زمینه گردشگری و اکوتوریسم در شهرستان زرین دشت استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش را روستاهای شهرستان زرین دشت تشکیل می‌دهد. در شهرستان زرین دشت ۲۵ روستا وجود دارد که براساس مطالعات میدانی و همچنین در نظر گرفتن دیدگاه کارشناسان شهرستانی و محلی، تعداد ۶ روستا مطالعه شدند. جهت بدست آوردن اطلاعات از روش میدانی و اسنادی بهره‌گیری شد. در شیوه اسنادی اطلاعات از طریق مراجعه به کتابخانه‌ها، سازمانها و مراکز دانشگاهی و پژوهشی مربوطه جمع‌آوری و در روش میدانی از پرسشنامه و مشاهده استفاده گردید. در مقاله حاضر به منظور رتبه بندی روستاها اساس از مدل FAHP و برای ترسیم نقشه از GIS استفاده شده است. محدوده مورد مطالعه در این بررسی، شامل ۶ منطقه گردشگری است که در شهرستان زرین دشت می‌باشد. در این تحقیق، به منظور دستیابی به محصولات و بروندهای مورد نظر و نیز ارزیابی مناطق پیشنهادی، براساس واقعیت‌های عینی و بدون از هرگونه ذهنیت‌گرایی، مجموعه‌ای از شاخص‌ها به شرح زیرانتخاب شده‌اند.

جدول ۱. معیارها و عوامل مختلف پژوهش

عوامل	معیار
الف) جاذبه تاریخی (آرامگاه ها، برج و باروی قدیمی، زادگاه افراد مشهور، سکونتگاه های قدیمی، مکان خاص تاریخی و میدان های نبرد) ب) پدیده ها و عوارض زیبا و طبیعی (کوه ها، جنگل، مراتع، رودخانه ها، دریاچه، چشمه و حیات وحش و... ج) جاذبه های فرهنگی و قومی، مکان های باستانی، نمایشگاه های هنری، زیستگاه های اولیه، موزه ها و...	جاذبه های گردشگری
الف) اثرات حرارتی (دمای هوا، رطوبت، وزش باد، شدت تابش خورشیدی، و میزان طول موج) ب) اثرات فیزیکی (گرد و غبارهای آزاردهنده، بارش های ممتد و وسیل آسا، رطوبت ناخوشایند و هوای آزار دهنده و نامناسب) ج) اثرات زیبا شناختی (تابش مطلوب خورشید، وجود ابرهای زیبا، و تعداد ساعات آفتابی مناسب)	اقلیم گردشگری
الف) نوع و کیفیت جاده، فاصله تا مرکز استان، فاصله تا مرکز شهرستان، فاصله تا نزدیکترین شهر ب) خدمات درمانی، اقامتی، پست، حمل و نقل، بانکی، پذیرایی، پاسگاه نیروی انتظامی، پایگاه بسیج	تسهیلات و خدمات
آب آشامیدنی، برق، تلفن، گاز، جاده و...	زیرساخت ها
عدم آلودگی (آب، هوا، صدا، صدمه به مناطق باستانی، خطر محیطی و مشکل کاربری زمین	زیست محیطی

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۶

مدل FAHP

هرچند هدف از به کار گیری روش تحلیل سلسله مراتبی به دست آوردن نظر کارشناسان و متخصصین است، با این وجود روش تحلیل سلسله مراتبی معمولی به درستی نحوه تفکر انسانی را منعکس نمی کند، زیرا در مقایسه های زوجی این روش از اعداد دقیق استفاده می شود. از دیگر مواردی که اغلب روش تحلیل سلسله مراتبی بخاطر آن ها مورد نکوهش قرار می گیرد عبارتند از: وجود مقیاس نامتوازن در قضاوت ها، عدم قطعیت و نادقیق بودن مقایسه های زوجی. تصمیم گیرندگان اغلب به علت طبیعت فازی مقایسه های زوجی قادر نیستند به صراحت نظرشان را در مورد برتری ها اعلام کنند به همین دلیل در قضاوت هایشان ارایه یک بازه را به جای یک عدد ثابت ترجیح می دهند. برای غلبه بر این مشکلات روش تحلیل سلسله مراتبی فازی ارایه شده است. در روش تحلیل سلسله مراتبی فازی، پس از تهیه نمودار سلسله مراتبی از تصمیم گیرنده خواسته می شود تا عناصر هر سطح را نسبت به هم مقایسه کنند و اهمیت نسبی عناصر را با استفاده از اعداد فازی بیان کنند. به طور مثال جول شماره اعداد طیف فازی نه درجه ای ساعتی در تکنیک FAHP را نشان داده است.

جدول ۲. طیف فازی نه درجه ای ساعتی در تکنیک FAHP

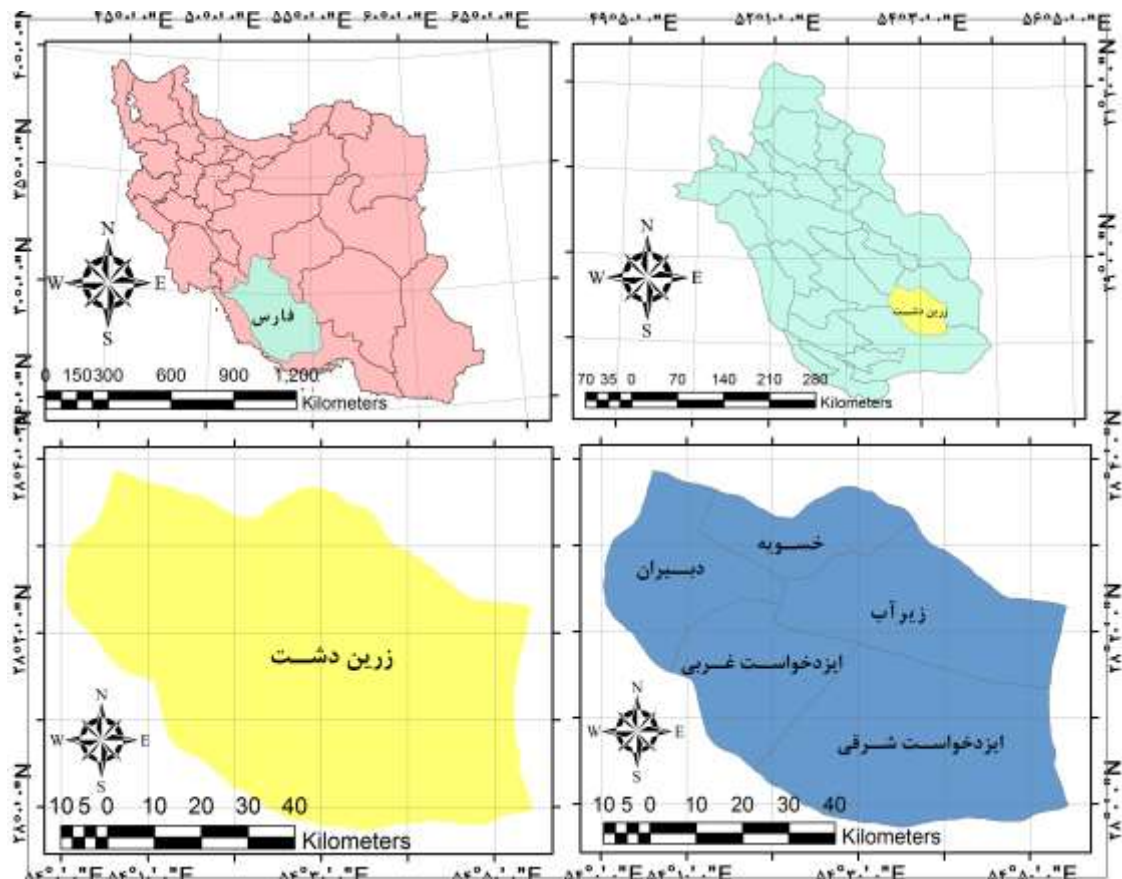
عبارت کلامی وضعیت مقایسه ا نسبت به ز	معادل فازی	معادل فازی معکوس
ترجیح یکسان	(۱,۱,۱)	(۱,۱,۱)
بینابین	(۱,۲,۳)	(۱/۳۳۳, ۱/۵)
کمی مرجح	(۲,۳,۴)	(۱/۲۵, ۱/۳۳۳, ۱/۵)
بینابین	(۳,۴,۵)	(۱/۲, ۱/۲۵, ۱/۳۳۳)
خیلی مرجح	(۴,۵,۶)	(۱/۱۶۶, ۱/۲, ۱/۲۵)
بینابین	(۵,۶,۷)	(۱/۱۴۲, ۱/۲, ۱/۱۶۶)
خیلی زیاد مرجح	(۶,۷,۸)	(۱/۱۲۵, ۱/۱۴۲, ۱/۱۶۶)
بینابین	(۷,۸,۹)	(۱/۱۱۱, ۱/۱۲۵, ۱/۱۴۲)
کاملا مرجح	(۹,۹,۹)	(۱/۱۱۱, ۱/۱۱۱, ۱/۱۱۱)

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۶

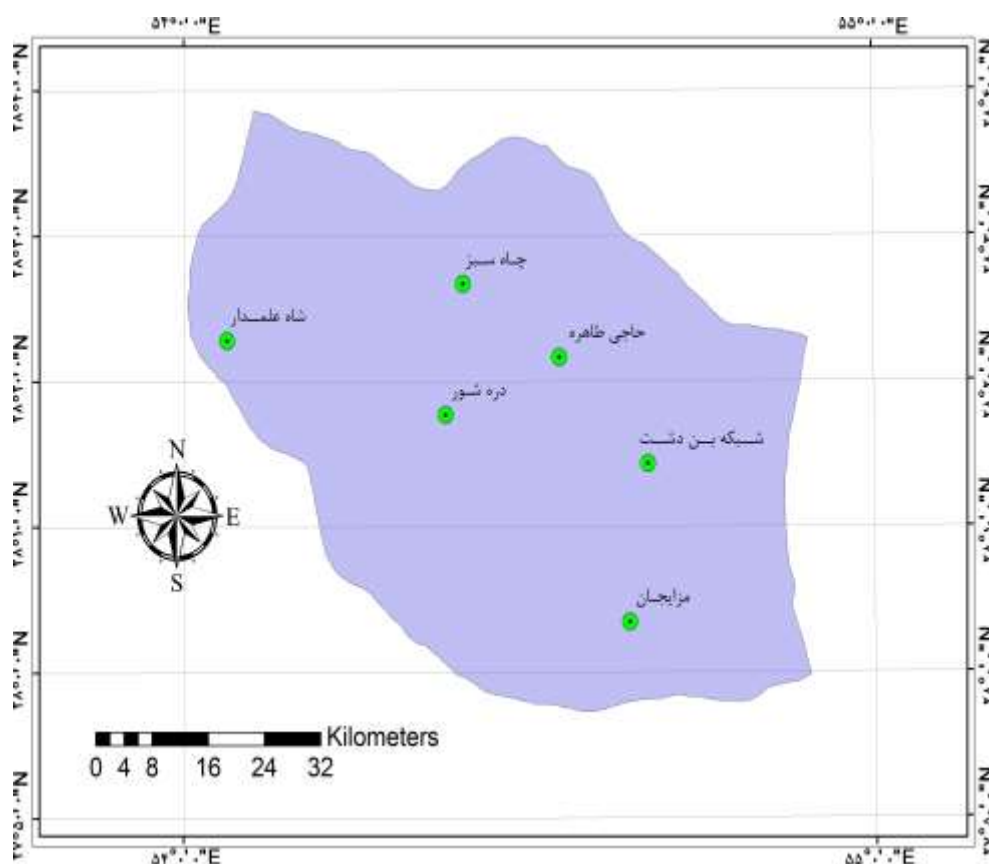
مقایسه های دوه دو در یک ماتریس $n \times n$ ثبت می شوند و این ماتریس، ماتریس مقایسه دو به دویی معیارها A طبق $[aij]=n \times n$ نامیده می شود. عناصر این ماتریس همگی مثبت بوده و با توجه به اصل شروط معکوس در فرایند تحلیل سلسله مراتبی اگر اهمیت i نسبت به j برابر با 1 باشد در هر مقایسه دوه دویی دو مقدار عددی $\frac{1}{aij}$ را خواهیم داشت (بستانی و جوانی، ۱۳۹۵: ۲۳۹).. در ادامه مباحث مقایسه دو به دویی هر یک از معیارها خواهد آمد.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان زرین دشت یکی از شهرستان های استان فارس می باشد که مرکز این شهرستان، شهر حاجی آباد می باشد بر طبق سرشماری ۱۳۹۰ جمعیت این شهرستان ۶۹۴۳۸ نفر بوده است (فرمانداری زرین دشت، ۱۳۹۵). این شهرستان که در ۱۰ اسفند ۱۳۷۸ شمسی از شهرستان داراب جدا شد شامل دو بخش مرکزی و ایزدخواست و سه شهر حاجی آباد (مرکز شهرستان)، شهر دبیران (در فاصله ۳۲ کیلومتری از مرکز شهرستان) و شهرپیر (در فاصله ۱۶ کیلومتری از مرکز شهرستان) و پنج دهستان ایزدخواست شرقی، ایزدخواست غربی، دبیران، خسویه و زیرآب است. فاصله این شهرستان با مرکز استان ۲۵۵ کیلومتر است. از نظر جغرافیای در جنوب شرقی فارس بین شهرستان های داراب- لار- جهرم- فسا واقع شده است. این شهرستان در مختصات ۵۴ درجه و ۲۵ دقیقه طول شرقی و ۲۸ درجه و ۲۱ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. در جنوب شرقی استان فارس می باشد (فرمانداری زرین دشت، ۱۳۹۵).

شکل ۱. موقعیت سیاسی شهرستان زرین دشت (منبع: فرمانداری زرین دشت، ۱۳۹۷)

شکل ۲. موقعیت روستاهای نمونه در شهرستان (منبع، فرمانداری زرین دشت، ۱۳۹۷)

یافته های پژوهش

در این مطالعه به منظور آماده نمودن اطلاعات لازم جهت تجزیه و تحلیل، تعداد جاذبه های گردشگری، تعداد زیرساخت ها، تسهیلات و خدمات، زیست محیطی و اقلیم گردشگری در هر روستا مورد بررسی قرار گرفته است. جدول ۳ تعدادی از امکانات موجود در زمینه گردشگری در روستاهای مورد مطالعه را نشان می دهد.

جدول ۳. امکانات موجود در زمینه گردشگری در روستاهای مورد مطالعه

پاسگاه انتظامی	آب	تلفن	برق	گاز	تعداد جاذبه های طبیعی	فاصله تا مرکز شهرستان	فاصله شهر	تعداد اماکن مذهبی	تعداد اماکن تاریخی	شاخص روستا
-	✓	✓	✓	-	۱۲	۷۵	۶۰	-	۳	مزیاجان
-	✓	✓	✓	✓	۵	۱۰	۱۰	۱	-	حاجی طاهره
-	✓	✓	✓	✓	۴	۱۰	۱۱	-	۱	چاه سبز
-	✓	✓	✓	-	۱۴	۴۵	۴۵	-	-	بن دشت
-	✓	✓	✓	-	۴	۱۵	۳	۱	-	دره شور
-	✓	✓	✓	-	۴	۵۰	۵	۱	-	شاه علمدار

منبع: فرمانداری شهرستان زرین دشت، ۱۳۹۵

معیارهای پژوهش

برای محاسبه ضریب اهمیت معیارها در این پژوهش از روش بردار ویژه استفاده شده است. و درجهت محاسبه بردار ویژه از روش میانگین هندسی به دلیل دقت بیشتر آن استفاده کرده ایم. در این روش برای محاسبه ضریب اهمیت معیارها، ابتدا میانگین هندسی ردیفهای ماتریس را بدست آورده و آن را نرمالیزه می کنیم.

جدول ۴. تعیین ضرایب اهمیت معیارهای منتخب برای انتخاب روستاهای برتر

معیار	جاذبه های گردشگری	اقلیم گردشگری	تسهیلات و خدمات	زیرساخت ها	زیست محیطی	وزن
جاذبه های گردشگری	(۱,۱,۱)	(۲,۳,۴)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	۰/۰۶۰
اقلیم گردشگری	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۱,۱,۱)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۱,۲,۳)	۰/۰۹۴
تسهیلات و خدمات	(۴,۵,۶)	(۲,۳,۴)	(۱,۱,۱)	(۲,۳,۴)	(۴,۵,۶)	۰/۴۶۰
زیرساخت ها	(۴,۵,۶)	(۲,۳,۴)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۱,۱,۱)	(۳,۴,۵)	۰/۲۸۹
زیست محیطی	(۲,۳,۴)	(/۳۳۳/۱,۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳)	(۱,۱,۱)	۰/۰۹۷

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

همانطور که در جدول ۴ مشاهده می شود بیشترین وزن مربوط به معیار تسهیلات و خدمات با ۰/۴۶۰ و کمترین وزن مربوط به معیار جاذبه های گردشگری با ۰/۰۶۰ می باشد.

جاذبه های گردشگری

وجود جاذبه های گردشگری در هر مکان برای جذب گردشگر بسیار مفید و ضروری می باشد. جاذبه های تاریخی یا باستانشناسی از قبیل آثار تاریخی به جای مانده، جاذبه های طبیعی همچون جنگل و چشمه و کوه، جاذبه های مذهبی همچون امامزاده ها و قدمگاه های امامان و... هر کدام تاثیرات بسزایی در جذب گردشگر دارا می باشند. همانطور که در جدول ۵ مشاهده می شود روستای مزایجان از نظر جاذبه های گردشگری بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده است و در رتبه نخست قرار گرفته است. وجود قلعه بزرگ و قدیمی مزایجان که مربوط به حداقل هزار سال گذشته می باشد و همچنین قدیمی ترین آب انبار ایران و وجود چشمه های آب گرم در این روستا باعث شده که این روستا از جاذبه های بسیار خوبی برخوردار باشد.

جدول ۵. ضریب اهمیت روستاها براساس معیار جاذبه های گردشگری

رتبه	وزن	شاه علمدار	دره شور	بن دشت	چاه سبز	حاجی طاهره	مزایجان	جاذبه های گردشگری
۱	۰/۴۲۵	(۴,۵,۶)	(۶,۷,۸)	(۴,۵,۶)	(۲,۳,۴)	(۴,۵,۶)	(۱,۱,۱)	مزایجان
۳	۰/۱۲۹	(۳,۴,۵)	(۲,۳,۴)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(۳,۴,۵)	(۱,۱,۱)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	حاجی طاهره
۴	۰/۱۰۱	(۲,۳,۴)	(۴,۵,۶)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۱,۱,۱)	(/۲۵/۳۳۳)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	چاه سبز
۲	۰/۲۴۶	(۲,۳,۴)	(۲,۳,۴)	(۱,۱,۱)	(۲,۳,۴)	(۴,۵,۶)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	بن دشت
۵	۰/۰۶۰	(۴,۵,۶)	(۱,۱,۱)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۱۲۵/۱۴۲/۱۶۶)	دره شور
۶	۰/۰۳۸	(۱,۱,۱)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	شاه علمدار

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

اقلیم گردشگری

امروزه گردشگران سعی می کنند به جاهایی بیشتر سفر کنند که از لحاظ آب و هوایی شرایط مناسبی داشته باشد. داشتن هوای مطبوع و معتدل هر گردشگری را به سفر وامی دارد. وجود گرد و غبارهای آزار دهنده و باران های سیل آسیا و رطوبت بالا و شرجی در هر مکانی باعث کاهش جذب گردشگر می شود. همانگونه که در شکل ۶ مشاهده می شود در رابطه با معیار اقلیم گردشگری روستای چاه سبز بیشترین وزن را به خود اختصاص داده است و در رتبه نخست قرار گرفته است. البته شکل پایکوهی این روستا و دشت های سرسبز در این منطقه خود گواه این مدعاست.

جدول ۶. ضریب اهمیت روستاها براساس معیار اقلیم گردشگری

اقلیم گردشگری	مزایجان	حاجی طاهره	چاه سبز	بن دشت	دره شور	شاه علمدار	وزن	رتبه
مزایجان	(۱,۱,۱)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲/۲۵/۳۳۳)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۲,۳,۴)	۰/۰۷۴	۵
حاجی طاهره	(۲,۳,۴)	(۱,۱,۱)	(۳,۴,۵)	(۲,۳,۴)	(۲,۳,۴)	(۳,۴,۵)	۰/۳۵۱	۱
چاه سبز	(۲,۳,۴)	(/۲/۲۵/۳۳۳)	(۱,۱,۱)	(۳,۴,۵)	(۲,۳,۴)	(۳,۴,۵)	۰/۲۵۴	۲
بن دشت	(۳,۴,۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲/۲۵/۳۳۳)	(۱,۱,۱)	(۲,۳,۴)	(۲,۳,۴)	۰/۱۶۲	۳
دره شور	(۲,۳,۴)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۱,۱,۱)	(۱,۲,۳)	۰/۱۰۵	۴
شاه علمدار	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲/۲۵/۳۳۳)	(/۲/۲۵/۳۳۳)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۳۳۳/۱,۵)	(۱,۱,۱)	۰/۰۵۴	۶

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

تسهیلات و خدمات

وجود امکانات و خدمات زیر بنایی از قبیل خدمات درمانی، اقامتی، پست، حمل و نقل، بانکی، پذیرایی و... از مهمترین عوامل جذب گردشگر می باشند. چرا که گردشگران علاوه بر این که برای دیدن مکانهای مورد نظر می آیند در کنار آن بایستی نیازهای دیگر آنها همچون غذا، استراحت، استفاده از خدماتی همچون اینترنت و تلفن را برطرف کرد. در بسیاری از موارد مناطق گردشگری بکری یافت شده است ولی به دلیل دوری از مناطق شهری و به دلیل نداشتن راه های مناسب کمتر برای گردشگران شناخته شده است. با توجه به جدول شماره ۷ روستای دره شور در این معیار بیشترین وزن را به خود اختصاص داده است و در رتبه نخست قرار گرفته است. البته نزدیکی این روستا با دو شهر (مرکز بخش در فاصله ۳ کیلومتر و مرکز شهرستان در فاصله ۱۵) دلیل باعث شده است در این زمینه امکانات مناسبتری نسبت به سایر روستاها داشته باشد.

جدول ۷. ضریب اهمیت روستاها براساس معیار تسهیلات و خدمات

تسهیلات و خدمات	مزایجان	حاجی طاهره	چاه سبز	بن دشت	دره شور	شاه علمدار	وزن	رتبه
مزایجان	(۱,۱,۱)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۱۲۵/۱۴۲/۱۶۶)	(۱,۲,۳)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	۰/۰۴۸	۵
حاجی طاهره	(۴,۵,۶)	(۱,۱,۱)	(۱,۲,۳)	(۴,۵,۶)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۲,۳,۴)	۰/۲۷۶	۲
چاه سبز	(۶,۷,۸)	(/۳۳۳/۱,۵)	(۱,۱,۱)	(۴,۵,۶)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۲,۳,۴)	۰/۱۹۹	۳
بن دشت	(/۳۳۳/۱,۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(۱,۱,۱)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	۰/۰۳۷	۶
دره شور	(۴,۵,۶)	(۲,۳,۴)	(۲,۳,۴)	(۴,۵,۶)	(۱,۱,۱)	(۲,۳,۴)	۰/۳۵۶	۱
شاه علمدار	(۲,۳,۴)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۴,۵,۶)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۱,۱,۱)	۰/۰۸۱	۴

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

زیرساخت ها

امروزه داشتن زیر ساخت های مناسب در هر شهر و روستایی می تواند باعث جذب گردشگر شود. زیرساخت هایی همچون جاده، آب، گاز، برق و... در پیشبرد اهداف گردشگری نقشی بسیار مهم می توانند ایفا کنند. وجود جاده مناسب باعث کاهش زمان سفر می شود و به همین دلیل است که بسیاری از جاهای بسیار زیبا بخاطر عدم وجود جاده بصورت ناشناخته مانده اند. آب شرب مناسب یکی از ضروری ترین چیزهایی است که در هر سفری لازم می شود. همچنین گاز و برق برای مهمانسارهای جاده ای و شهری و روستایی و رستورانها بسیار مهم و حیاتی می باشد چرا که یکی از عواملی که گردشگر را وادار به سفر می کند درکنار ویژگی های زیبای طبیعی وجود هتل ها و رستورانهای مناسب در آن منطقه برای استراحت می باشد. با توجه به جدول شماره ۸ روستای حاجی طاهره بیشترین وزن را به خود اختصاص داده است و در رتبه نخست قرار گرفته است.

جدول ۸. ضریب اهمیت روستاها براساس معیار زیرساخت ها

رتبه	وزن	شاه علمدار	دره شور	بن دشت	چاه سبز	حاجی طاهره	مزایجان	زیرساخت ها
۴	۰/۰۹۷	(۲,۳,۴)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۲,۳,۴)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۱,۱,۱)	مزایجان
۱	۰/۳۶۰	(۳,۴,۵)	(۲,۳,۴)	(۴,۵,۶)	(۳,۴,۵)	(۱,۱,۱)	(۲,۳,۴)	حاجی طاهره
۲	۰/۲۷۲	(۳,۴,۵)	(۲,۳,۴)	(۴,۵,۶)	(۱,۱,۱)	(/۲۵/۳۳۳)	(۴,۵,۶)	چاه سبز
۶	۰/۰۴۲	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۱,۱,۱)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	بن دشت
۳	۰/۱۵۲	(۲,۳,۴)	(۱,۱,۱)	(۲,۳,۴)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۲,۳,۴)	دره شور
۵	۰/۰۷۵	(۱,۱,۱)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۲,۳,۴)	(/۲/۲۵/۳۳۳)	(/۲/۲۵/۳۳۳)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	شاه علمدار

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

زیست محیطی

وجود محیط زیست زیبا و بدور از هرگونه آلودگی اعم از آلودگی صوتی و محیطی نقش بسزایی در جذب گردشگر دارد چرا که گردشگران در دنیای امروزه با مشغله های بسیار زیاد زندگی و هیاهوهای شهری برای استراحت و تفریح به دنبال مناطقی می گردند که دور از هرگونه آلودگی و هیاهوی شهری باشد. همانگونه در جدول شماره ۹ مشاهده می کنید در معیار زیست محیطی روستای بن دشت بیشترین وزن را به خود اختصاص داده است و در رتبه نخست قرار گرفته است. وجود فاصله تقریباً دورتر نسبت به مراکز شهری و وجود دشت بسیار زیبا همراه با درختان بنه در کنار بلندترین کوه شهرستان و همچنین وجود انواع جانوران همچون آهو و بزهای کوه محیطی آرام و بدور از هرگونه آلودگی را برای این روستا بوجود آورده است.

جدول ۹. ضریب اهمیت روستاها براساس معیار زیست محیطی

رتبه	وزن	شاه علمدار	دره شور	بن دشت	چاه سبز	حاجی طاهره	مزایجان	زیست محیطی
۲	۰/۱۴۷	(۴,۵,۶)	(۴,۵,۶)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(۲,۳,۴)	(۲,۳,۴)	(۱,۱,۱)	مزایجان
۳	۰/۱۳۶	(۲,۳,۴)	(۲,۳,۴)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(۲,۳,۴)	(۱,۱,۱)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	حاجی طاهره
۴	۰/۰۹۵	(۲,۳,۴)	(۲,۳,۴)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(۱,۱,۱)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	چاه سبز
۱	۰/۴۲۴	(۴,۵,۶)	(۴,۵,۶)	(۱,۱,۱)	(۴,۵,۶)	(۴,۵,۶)	(۲,۳,۴)	بن دشت
۵	۰/۰۵۶	(۳,۴,۵)	(۱,۱,۱)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	دره شور
۶	۰/۰۴۰	(۱,۱,۱)	(/۲/۲۵/۳۳۳)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۲۵/۳۳۳/۵)	(/۱۶۶/۲/۲۵)	شاه علمدار

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

اولویت بندی و وزن دهی به شاخص‌ها

در این مرحله ابتدا ماتریس مقایسه زوجی معیارها نسبت به هم تشکیل داده شد و سپس تعیین اهمیت هر معیار و وزن نهایی معیارهای مورد نظر محاسبه گردید. در نهایت وزن نهایی هر روستا که نشان دهنده میزان تحولا کالبدی و کارکردی آنها است، محاسبه شده است. بدین منظور، برای هر روستا، مجموع ضرب شاخصها در وزن هر شاخص محاسبه شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود، پس از محاسبه نهایی مجموع امتیازات نهایی، مناطق دارای اولویت به تفکیک مشخص شده اند. جدول ۱۰، رتبه بندی نهایی مناطق را نشان می‌دهد.

برای این کار از اصل ترکیب سلسله مراتبی ساعتی استفاده خواهد شد.

$$= \sum \sum (g_{ij}) W_k W_i \quad (\text{اولویت})$$

که در آن

W_k ضریب اهمیت معیار K

W_i ضریب اهمیت زیرمعیار i

g_{ij} امتیاز گزینه j در ارتباط با زیر معیار i

جدول ۱۰. مجموع وزن های نهایی مناطق با احتساب ضریب اهمیت معیارها

مجموع وزن ها	زیست محیطی	زیرساخت ها	تسهیلات و خدمات	اقلیم گردشگری	جاذبه های گردشگری	شاخص روستا
۰/۰۹۶	۰/۰۱۴	۰/۰۲۸	۰/۰۲۲	۰/۰۰۷	۰/۰۲۵	مزایجان
۰/۲۸۵	۰/۰۱۳	۰/۱۰۴	۰/۱۲۷	۰/۰۳۳	۰/۰۰۸	حاجی طاهره
۰/۲۰۸	۰/۰۰۹	۰/۰۷۸	۰/۰۹۱	۰/۰۲۴	۰/۰۰۶	چاه سبز
۰/۰۹۹	۰/۰۴۱	۰/۰۱۲	۰/۰۱۷	۰/۰۱۵	۰/۰۱۴	بن دشت
۰/۲۲۶	۰/۰۰۵	۰/۰۴۳	۰/۱۶۴	۰/۰۱۰	۰/۰۰۴	دره شور
۰/۰۷۰	۰/۰۰۴	۰/۰۲۲	۰/۰۳۷	۰/۰۰۵	۰/۰۰۲	شاه علمدار

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

جدول ۱۱. رتبه بندی نهایی مناطق منتخب گردشگری

رتبه	وزن	روستا
۵	۰/۰۹۶	مزایجان
۱	۰/۲۸۵	حاجی طاهره
۲	۰/۲۰۸	چاه سبز
۴	۰/۰۹۹	بن دشت
۳	۰/۲۲۶	دره شور
۶	۰/۰۷۰	شاه علمدار

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

همانطور که در جدول ۱۱ مشاهده می‌کنید با توجه به معیارهای در نظر گرفته شده در این تحقیق روستای حاجی طاهره در نهایت به عنوان بهترین روستای گردشگری شهرستان انتخاب شده است و روستاهای چاه سبز، دره شور، بن دشت، مزایجان و شاه علمدار در رتبه های دوم تا ششم قرار دارند.

نتیجه گیری

توسعه گردشگری که خود فرآیندی از مجموعه عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی می باشد، می تواند به عنوان عاملی موثر در رونق اقتصادی، کاهش فقر، اشتغال زایی، تحقق توسعه پایدار و شکوفا شدن استعدادهای منطقه ای محسوب گردد. به منظور توسعه موفقیت آمیز گردشگری روستایی، زیرساخت های مناسب، لازم و ضروری است. وجود امکانات و تسهیلات در هر مکانی سهم زیادی در جذب گردشگر دارد. گردشگری روستایی یکی از راههای رسیدن به توسعه روستایی است و بدون شک، سرمایه گذاری در این زمینه باعث بهبود وضعیت آن و در نتیجه، موجب رسیدن به توسعه روستایی خواهد شد.

روستاهای مورد مطالعه با توجه به پتانسیل های موجود هر کدام از آنها قابلیت و توانایی آن را دارد که بتوانند به عنوان یک روستای نمونه گردشگری شناخته شوند ولی متأسفانه از امکانات مناسبی در این راستا برخوردار نمی باشند. در این پژوهش ۵ معیار در زمینه گردشگری انتخاب گردید با استفاده از تکنیک FAHP معیارها دویه دو باهم مقایسه شدند و سپس هر کدام از معیارها برای هر ۶ روستا بصورت دو به دو مقایسه شدند و در انتها وزن بدست آمده هر شاخص در وزن بدست آمده آن شاخص در روستای مورد نظر ضرب گردید تا وزن نهایی هر شاخص برای تمام روستاها بدست آید و در آخر وزن تمام شاخص ها برای همه روستاها باهم جمع شده تا رتبه نهایی هر روستا مشخص شود. نتایج پژوهش نشان می دهد که در معیار جاذبه های گردشگری روستای مزایجان، در معیار اقلیم گردشگری روستای حاجی طاهره، در معیار تسهیلات و خدمات روستای دره شور، در معیار زیرساخت ها روستای حاجی طاهره، در معیار زیست محیطی روستای بن دشت بیشترین وزن را به خود اختصاص داده اند. همچنین یافته ها نشان می دهد که از مجموع تمام معیارها، روستای حاجی طاهره بیشترین وزن و روستای شاه علمدار کمترین وزن را به خود اختصاص داده اند. با توجه به سوال پژوهش که آیا تمام روستاهای این شهرستان از نظر گردشگری در شرایط یکسانی قرار دارند؟ مشخص گردید که همه روستاهای گردشگری این شهرستان در یک سطح نمی باشند و آیا تنها داشتن جاذبه های گردشگری می تواند یک روستا را به عنوان روستای نمونه گردشگری تبدیل کند؟ همچنان که مشخص گردید روستای مزایجان که بیشترین جاذبه های گردشگری را دارا می باشد در رتبه پنجم قرار گرفته است و این نشان می دهد که برای اینکه یک روستا به عنوان روستای نمونه گردشگری انتخاب شد تنها داشتن جاذبه های گردشگری کافی نیست بلکه باید از تسهیلات و خدمات زیربنایی و زیست محیطی و اقلیم مناسبی برخوردار باشد. کدام روستاها به عنوان روستاهای هدف گردشگری معرفی می گردد؟ با توجه به نتایج پژوهش روستای حاجی طاهره و چاه سبزر در رتبه اول و دوم قرار گرفتند و به عنوان روستای هدف گردشگری انتخاب شدند. این پژوهش یافته های بستانی (۱۳۹۵) را از این جهت که به اولویت بندی مناطق گردشگری بخش رستاق پرداخته است تایید می کند و لی از لحاظ انتخاب معیارهای به کار رفته در پژوهش هر دو پژوهش با هم اختلاف دارند و در اینجا معیارهای اصلی تر و بیشتری بکار رفته است همچنین در پژوهش بستانی از تکنیک AHP استفاده شده بود که در اینجا از تکنیک FAHP استفاده شده است که نتایج این تکنیک بیشتر به واقعیت نزدیکتر است.

منابع

۱. آقاخانی تکانلو، مهسا، (۱۳۹۴)، نقش مناطق بیلاقی در توسعه گردشگری روستایی مطالعه موردی دره ليقوان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا، گرایش برنامه ریزی توریسم، تهران.
۲. اکبریانی رونیزی، سعیدرضا، (۱۳۹۲)، بررسی رابطه توسعه گردشگری و سرمایه اجتماعی در نواحی روستایی مطالعه موردی دهستان سولقان شهرستان تهران، مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری، شماره ۶، صص ۷۵-۹۲.

۳. باقریان، مرجان، (۱۳۹۵)، بررسی نقش شبکه های گردشگری روستایی در توسعه مناطق روستایی با تاکید بر روستاهای هدف گردشگری استان اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده کارآفرینی هنر و گردشگری، گروه مدیریت جهانگردی، گرایش برنامه ریزی توریسم، اصفهان.
۴. بستانی، علیرضا و جوانی، خدیجه، (۱۳۹۵)، ارزیابی پتانسیل های گردشگری بخش رستاق با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی، فصلنامه علمی پژوهشی گردشگری و توسعه، دوره ۲، شماره ۱، پیاپی ۷، صص ۲۵۰-۲۲۷.
۵. جعفری، حمید و حاتمی شاه خالی، سیده محدثه، (۱۳۹۵)، نقش گردشگری در تحولات کالبدی - کارکردی سکونتگاه های روستایی: مطالعه موردی روستاهای بخش مرکزی شهرستان لاهیجان، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال ۶، شماره ۲۳، صص ۱۹۱-۲۰۰.
۶. حسام، مهدی؛ رضوانی، محمدرضا؛ فرجی سبکبار، حسنعلی و باستانی، سوسن، (۱۳۹۵)، سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی گردشگری در مناطق روستایی: مطالعه موردی روستاهای بخش لاریجان شهرستان آمل، مجله پژوهش های جغرافیایی انسانی، دوره ۴۸، شماره ۴، صص ۶۱۶-۶۰۳.
۷. حیدری چپانه، رحیم، (۱۳۸۹)، مبانی برنامه ریزی صنعت گردشگری، تهران، انتشارات سمت.
۸. رضوانی، محمدرضا؛ بدری، سیدعلی؛ ترابی، ذبیح الله؛ ملکان، احمد و عسگری، علی، (۱۳۹۵)، ارزیابی توسعه پایدار گردشگری در مناطق روستایی حاشیه کلان شهر تهران: مطالعه موردی روستای آهار، مجله پژوهش های روستایی، دوره ۷، شماره ۲، صص ۲۹۸-۲۸۶.
۹. سامانیان، مسعود و بلالی، حمید، (۱۳۹۲)، بررسی اثرات اقتصادی- اجتماعی گردشگری روستایی با استفاده از رویکرد سیستمی مطالعه موردی روستای فرجین در همدان، مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری، شماره ۱، صص ۱۵۹-۱۸۰.
۱۰. صنوبری، الهه، (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر گردشگری روستایی بر توسعه روستایی در شهرستان نطنز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، دانشکده کشاورزی، مرکز تهران شرق، گروه مهندسی کشاورزی، رشته توسعه روستایی، تهران.
۱۱. عبدالمهدی، علی و عباسی، محمد جواد، (۱۳۹۵)، ارزیابی اثرات گردشگری مذهبی بر توسعه کارآفرینی روستاهای پیرامونی: مطالعه موردی منطقه قره پشتلو شهرستان زنجان، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۵، شماره ۲، پیاپی ۱۴، صص ۶۲-۴۷.
۱۲. غنابستانی، علی اکبر؛ عباس زاده، محمدرضا و وصال، زینب، (۱۳۹۶)، بررسی نقش برند گردشگری روستایی بر پایداری اجتماعی سکونتگاه های روستایی مطالعه موردی شهرستان بینالود، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۶، شماره ۴ (۲۰)، صص ۱۹-۴۸.
۱۳. فرمانداری شهرستان زرین دشت، (۱۳۹۵)، واحد آمار و اطلاعات
۱۴. قنبری، یوسف؛ کاظمی، زهرا؛ برقی، حمید و کاظمی اسکری، فاطمه، (۱۳۹۵)، بررسی و شناسایی توان ها و محدودیت های توسعه صنعت گردشگری در نواحی روستایی: مطالعه موردی روستا میمند کرمان، مجله جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای، شماره ۲۰، صص ۹۴-۷۵.
۱۵. کمبری، فرحناز، (۱۳۹۵)، بررسی نقش گردشگری در توسعه نواحی روستایی در بخش سیوان استان ایلام، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی باختر ایلام، گروه جغرافیا، گرایش برنامه ریزی گردشگری منطقه ای، ایلام.
۱۶. محمدی، سعدی؛ طلعتی، مرضیه؛ اسدی، سیوان و منوچهری، سوران، (۱۳۹۷)، تبیین اثرات گسترش گردشگری در تغییر سطح معیشت روستاهای کوهستانی مطالعه موردی دهستان اورامان- غرب استان کردستان، مجله تحقیقات جغرافیایی، سال ۳۳، شماره ۱، پیاپی، صص ۱۹۱-۲۰۸.
۱۷. ملکی، ابودر، (۱۳۹۳)، بررسی نقش گردشگری روستایی در توانمندسازی اجتماعی روستایی مطالعه موردی روستای ده زیارت شهرستان یوانات استان فارس، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا، رشته برنامه ریزی روستایی، اردبیل.

۱۸. نعمت الهی، زهرا؛ مجاوریان، سیدمجتبی و حسین زاده، مسعود، (۱۳۹۵)، اولویت بندی روستاهای هدف گردشگری در استان مازندران، نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی، جلد ۳۰، شماره ۳، صص ۲۲۶-۲۱۸.
۱۹. نعمت الهی، مجید، (۱۳۹۴)، امکان سنجی گردشگری روستایی راهی برای رسیدن به توسعه مطالعه موردی روستای قلات شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سمنان، دانشکده گردشگری، گروه مدیریت جهانگردی، گرایش بازاریابی، سمنان.
۲۰. نعیمی، امیر؛ رضائی، روح اله و موسی پور، سیده کوثر، (۱۳۹۷)، میراث کشاورزی راهبرد تحقق پایدار محیط زیستی در مناطق گردشگری روستایی مطالعه موردی روستاهای بخش مرکزی باغملک و ایذه استان خوزستان، فصلنامه علمی پژوهشی آموزش محیط زیست و توسعه پایدار، سال ۶، شماره ۳، صص ۹-۲۲.
۲۱. یوسفی نژاد، محمود، (۱۳۹۵)، بررسی عوامل موثر بر تقاضای گردشگری روستایی در کندوان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز، دانشکده اقتصاد؛ مدیریت و بازرگانی، گروه اقتصاد، گرایش توسعه اقتصادی و برنامه ریزی، تبریز.
22. Ahmadi Shapourabadi, M., Rezvani, M. (2013). Strategies for Organization and Development of Tourism Function in Rural Areas. *Journal of Geography and Geology*, 5(4), pp 50 – 62.
23. Akca, H. (2010): Assessment of Rural Tourism in Turkey Using SWOT Analysis, *Journal of Applied Sciences*, 6 (13), pp357-346.
24. Amar, T. (2013): The pathology space economy and rural development, quarterly space economy and rural development, second year, N: 1, p: 171 -192, Tehran.
25. Devi, S and T, kirishna and S, pahlavan. (2014): Sevice quality and previous experience as a moderator in determining tourist's satisfaction with rural tourism, destinationsin Mlaysia, *Procardia social and behavioral sciences*, V:144, P:203-211.
26. Dewi, Y and L, Ketut.(2014): Modeling the relationships between tourism sustainable factor in the traditional village of poncasari, *procedia-Social and behavioral sciences*, V:135, P:57-63.
27. falak , Sh and Ch, Lomay and Y, Alvin.(2014): A repositioning strategy for rural tourism in Malaysia, *Procardia _ social and behavior sciences*, V:144, p:412-415.
28. Ghorbani, R and F, Zadvali and Sh, Zadvali. (2014): Evaluation negative effects of tourism development on attractive villages, case study village city, *Quarterly regional planning*, fourth year, N:15, p: 103-118, Marvdasht.
29. Okech, R.(2012): Rural Tourism As A Sustainable Development Alternative: An Analysis Whit Special Reference To Loanda, Kenya, *Cultur*, pp36-54.

Identification of the target villages tourism in the city Zarrindasht using FAHP

Abstract

Today, in many countries, tourism is considered as a tool for the development of rural areas. The purpose of the present study and work method, is analytic. In order to determine the areas of superior, after having explained the theoretical and effective definition of the main criteria in the selection and development of tourism activities, the required data has been collected through field studies. In order to collect information on this study, the techniques of observation and questionnaires completed by 30 experts in the field of tourism and ecotourism in the city Zarrindasht is used. The population of villages and city Zarrindasht the target villages, villages that in the past two decades, tourism become common in various aspects, especially the rural function is affected. In order to rank the villages of FAHP model and GIS is used to map from. The results show that the criteria Mazayjan, Bavanat village tourist attractions, tourism climate in the village of Haji T standard, the standard of facilities and services Saline Valley village, in the village of Haji Tahereh infrastructure criterion, in the village of Bon Dasht greatest weight to environmental criteria respectively. The findings also show that the sum of all criteria, the village and the village of Shah Alamdar Haji Tahereh greatest weight to have the lowest weight.

Key words: "Rural Tourism," Rural development, "hierarchical model FAHP", plain golden city "